

КОНЦЕПЦІЯ ОБЛІКУ ВКЛАДЕНЬ КАПІТАЛУ В ТОРГОВЕЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО

У статті викладена авторська концепція обліку вкладень капіталу в торговельне підприємство, впровадження якої дозволить готувати інформацію для контролю і аналізу ефективності вкладення капіталу після прийняття інвестиційного рішення протягом усього життєвого циклу підприємства-об'єкта інвестування

Постановка проблеми. У сучасних умовах найбільшу питому вагу в загальному обсязі інформації для контролю і аналізу ефективності інвестиційних проектів, ефективності діяльності підприємства, інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, імовірності банкрутства тощо має інформація, яка міститься у фінансовій звітності підприємств. Це свідчить про те, що зазначені джерела є основними з точки зору забезпечення будь-чиїх інформаційних потреб.

У процесі дослідження проблем контролю і аналізу ефективності вкладення капіталу після прийняття інвестиційного рішення протягом усього життєвого циклу інвестиційного проекту, зокрема, підприємства-об'єкта інвестування, автор зіткнулася з проблемою збору фактичної інформації, а також виявила значні відмінності в об'єктах обліку та обліковій політиці щодо доходів, витрат, надходжень і виплат у фінансовому обліку та обліку ефектів і вкладень за інвестиційними проектами.

Крім коригування показників фінансової звітності, для проведення інвестиційного контролю і аналізу можна організувати збір порівнянної інформації в окремій інформаційній системі обліку, яка може бути створена на основі фінансового обліку з внесенням в неї деяких змін.

Така можливість з'явилася у зв'язку з розвитком мережових комп'ютерних інформаційних систем управління підприємствами, зокрема, систем управління ефективністю бізнесу класу ВРМ/СРМ (фінансового управління за бюджетами, стратегічного управління на основі системи збалансованих показників тощо) та систем управління проектами. На сьогоднішній день є можливість ведення декількох паралельних інформаційних систем обліку, призначених для різних цілей управління, що є доцільним на великих підприємствах з розгалуженою організаційною структурою та впровадженими сучасними методиками управління. Проте ніхто з учених в галузі бухгалтерського обліку до цього часу сформульовану проблему не ставив і не вирішував.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених проблем. Інформаційною базою для досліджень автора стали наукові праці та навчальні посібники щодо управління інвестиційними проектами, обліку, контролю і аналізу інвестицій та їх ефективності [1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25]. У науці накопичені методи і методики оцінки і вибору інвестиційних проектів до прийняття інвестиційного рішення [1, 2, 4, 5, 15, 21, 22, 24]. На сьогодні вченими продовжують вирішуватися проблеми обліку інвестиційної діяльності підприємства [16, 17, 25], оцінки інвестиційних проектів до прийняття інвестиційних рішень [3, 14, 19], контролю інноваційно-інвестиційної діяльності [18]. Проте увага науковців обходить проблеми підготовки фактичної інформації для контролю і аналізу ефективності вкладення капіталу в підприємство після прийняття інвестиційного рішення протягом життєвого циклу підприємства-об'єкта інвестування.

Мета дослідження – створення концепції обліку вкладень капіталу в торговельне підприємство для інформаційного забезпечення управління інвестиційними проектами, зокрема, ефективністю вкладення капіталу в торговельний бізнес.

Результати дослідження. Авторське визначення терміна “вкладення капіталу”, з одного боку, прирівнюється до терміна “інвестування”, що означає вкладення інвестиційних ресурсів, тобто їх перетворення у капітал об'єкта інвестування, а з іншого боку, необхідність контролю і аналізу ефективності вкладення капіталу передбачає визначення зиску від вкладення капіталу протягом усього життєвого циклу інвестиційного проекту, тому предметом дослідження є не тільки реальний інвестиційний проект до прийняття інвестиційного рішення і не тільки один інвестиційний цикл, а увесь життєвий цикл інвестиційного проекту, який включає в себе процес вибору та прийняття інвестиційного проекту і повний життєвий цикл підприємства-об'єкта інвестування.

Вкладення капіталу або інвестиції не існують відокремлено, вони тісно переплітається з поняттям “інвестиційний цикл” (рис. 1).

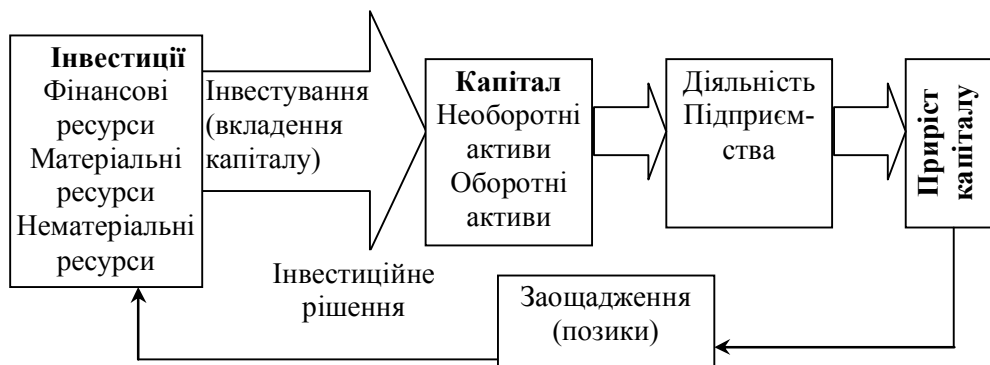

Рис. 1. Інвестиційний цикл

Інвестиційний цикл – це повторення наступних етапів: 1) заощадження чи позики ресурсів; 2) прийняття рішення про інвестування; 3) здійснення інвестування; 4) здійснення діяльності; 5) одержання і розподіл результатів діяльності.

У фінансовому обліку досліджується лише інвестиційна діяльність підприємства, у якій підприємство виступає інвестором. Автором же обрана для дослідження інвестиційна діяльність зовнішніх по відношенню до підприємства інвесторів, у якій підприємство, в яке вкладено капітал, виступає об'єктом інвестування (рис. 2). Таким чином інвестиційна діяльність інвестора включає в себе, поміж іншої інвестиційної діяльності самого інвестора, усю діяльність підприємства-об'єкта інвестування, у тому числі основну, неосновну, фінансову, інвестиційну та надзвичайну. Тому інвестор зацікавлений в процесі контролю і аналізу ефективності вкладення капіталу контролювати усі вкладення в підприємство (чинники ефективності) та ефекти, одержані від його діяльності.

Рис. 2. Співвідношення між інвестиційною діяльністю інвестора та емітента

У фінансовій звітності підприємства вкладення капіталу (чинники ефективності підприємства) відображають лише показники капіталу (валюта балансу) та окремих статей активу балансу, показники ефектів – результативні статті звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів.

За даними фінансової звітності підприємства є можливість визначити суми: реальних та фінансових інвестицій підприємства; коротко- та довготермінових; спрямованих назовні та спрямованих ззовні. За даними фінансового аналізу визначають: терміново-, високо- та середньоліквідні інвестиції; з високим, середнім чи низьким ступенем ризику. Для отримання інформації про інвестиції в інших розрізах класифікації необхідно вести аналітичний облік капіталу за

власністю, резидентністю акціонерів (вкладників); аналітичний облік інвестицій за характером участі в інвестуванні; за регіональною ознакою; за галуззю економіки; за формою інвестування; за власниками джерел інвестицій; за результатами інвестування; за портфелями; за повторюваністю. Окремі дані аналітичного обліку інвестицій є доцільними лише для визначення макроекономічних показників. Валові та чисті інвестиції, а також самоінвестиції визначити досить складно [6].

У торговельному підприємстві функціонує торговельний капітал, який перебуває у товарній та грошовій стадіях кругообігу. За балансом підприємства товарний та грошовий капітал можна визначити за статтями активу балансу, виключивши суму кредиторської заборгованості за товарними операціями із суми товарного капіталу, а суму іншої кредиторської заборгованості – із суми грошового. Суму необоротного та оборотного капіталу підрахувати досить легко теж за статтями активу балансу, виключивши суму кредиторської заборгованості із суми оборотного капіталу. Суму залученого та вилученого капіталу можна визначити за статтями пасиву балансу. За даними обліку є можливість визначити реальний і фіктивний капітал; капітал за джерелами фінансування. Проблематичними є визначення суми зростання капіталу за рахунок різних чинників (праці, капіталу, техніки, інформації, прав на використання природних ресурсів, прав на об'єкти інтелектуальної власності тощо), так як неможливо точно оцінити внесок кожного чинника у зростання капіталу (багатства). Також проблемою є визначення суми змінного капіталу, зокрема, його частини, яка направляється на придбання робочої сили, так як вважається, що робоча сила не придбавається підприємством, придбавається лише фізична та інтелектуальна праця. З іншої сторони, вважається недоліком не відображати в балансі вартість трудових ресурсів підприємства та системи організації праці і господарської діяльності підприємства, так як цей капітал є найціннішим для підприємства [7].

Задля інформаційного забезпечення управління чинниками ефективності автор рекомендує виділяти у складі основних засобів підприємства окремим рядком ринкову вартість техніки та земельних ділянок і об'єктів природокористування, а у складі нематеріальних активів – ринкову вартість прав на використання природних ресурсів та інтелектуальної власності, ринкових нематеріальних активів. Аналогічна практика спостерігається при підготовці балансів російських підприємств. Одним із напрямків дослідження в теорії обліку має бути дослідження можливостей оцінювання і обліку створеної інформації, інформаційної системи, системи менеджменту, людського капіталу як чинників економічного зростання [8, 9].

Інформація сучасної фінансової звітності може бути використана для інвестиційного аналізу (зокрема, для розрахунку показників EVA та NOPAT), але вона потребує значних коригувань, викликаних відмінностями в обліковій політиці за підходом бухгалтерів і економістів, зокрема:

1) частина нематеріальних активів (наприклад, витрати на НДР) забезпечують отримання вигод у майбутньому, тому для розрахунку EVA вони повинні капіталізуватися (а не списуватись у витрати) за вирахуванням накопиченої амортизації, на величину якої повинна бути відкоригована величина NOPAT;

2) для розрахунку EVA сума відстрочених податків повинна бути додана до величини капіталу, а також до суми прибутку для розрахунку NOPAT;

3) при розрахунку EVA накопичена амортизація гудвілу додається до величини капіталу і сума амортизації за період – для визначення прибутку для NOPAT тощо.

Для проведення інвестиційного аналізу можна організувати збір порівнянної інформації в окремій інформаційній системі обліку, яка може бути створена на основі фінансового обліку з внесенням в неї деяких змін. Зокрема, взявши за основу запропоновану автором класифікацію вкладень капіталу та їх перетворення у витрати (рис. 3), доцільно реорганізувати план рахунків бухгалтерського обліку, систему відображення витрат на рахунках та форми фінансової звітності підприємства з тим, щоб відділити вкладення капіталу в підприємство від витрат операційної, фінансової та інвестиційної його діяльності.

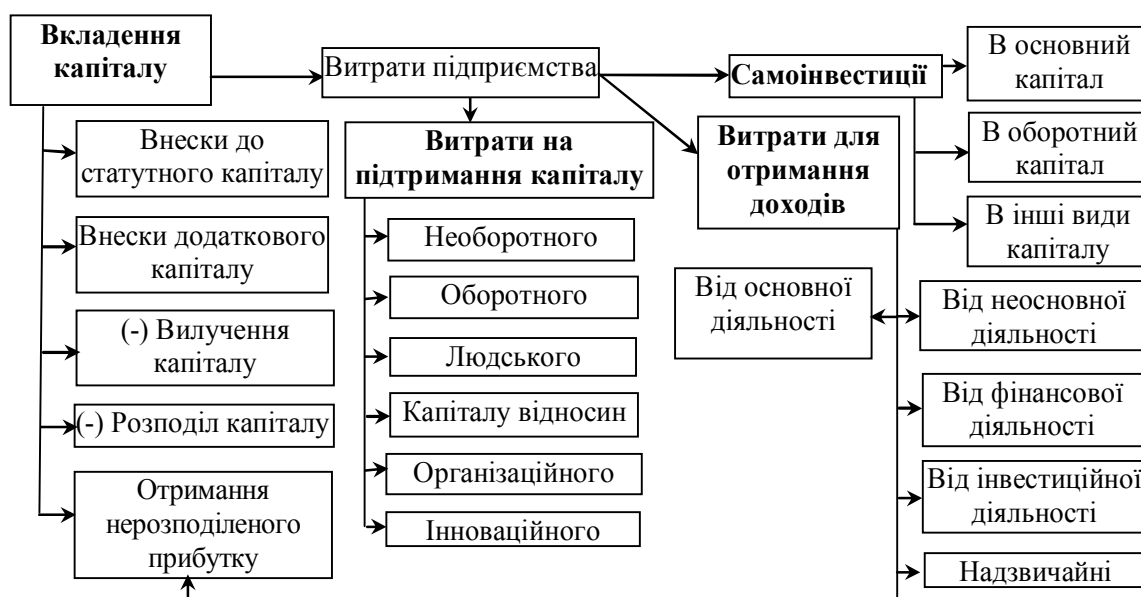

Рис. 3. Класифікація вкладень капіталу в підприємство

Далі доцільно привести механізм перетворення інвестиційного потенціалу в корпоративний капітал. Доцільно розрізняти наступні види інвестиційного потенціалу: початкові інвестиції, додаткові інвестиції та самоінвестиції в підприємство. Початкові інвестиції перетворюються у статутний та пайовий капітал, додаткові – у додатковий капітал, самоінвестиції – через операційний цикл в кінцевому підсумку у нерозподілений прибуток. Крім збільшення капіталу, може мати місце його зменшення, що виражається у вилученні капіталу та спрямуванні частини прибутку на споживання або перетворення його у резервний капітал.

У зв'язку з цим процес перетворення інвестиційних ресурсів інвестора у капітал підприємства доцільно вважати вкладеннями капіталу у процесі руху капіталу. Так як вкладення капіталу здійснюються з метою ведення звичайної діяльності підприємства, то необхідно відокремити поняття вкладень капіталу і витрат діяльності підприємства. У процесі діяльності підприємства можна виділити принаймні три групи витрат – витрати для отримання доходів, самоінвестиції та витрати на підтримання капіталу (рис. 3).

Витрати для отримання доходів торговельним підприємством можна підрозділити за видами діяльності. Відповідно, для здійснення основної діяльності торговельне підприємство здійснює витрати на маркетинг, на товарозабезпечення та на збут товарів. Для здійснення фінансової діяльності – фінансові витрати, інвестиційної – інвестиційні, надзвичайної – надзвичайні. Формуючи переліки статей витрат для отримання доходів, можна чітко прослідкувати за прямою залежністю доходів від відповідних витрат. При розмежуванні витрат для отримання доходів від фінансової та інвестиційної діяльності і самоінвестицій слід враховувати те, що витрати на власні фінансові та інвестиційні активи слід відносити до самоінвестицій, а на чужі – до витрат на здійснення фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

Друга, виділена автором група витрат, є витратами на підтримання капіталу (забезпечення його відтворення). Доцільно формувати номенклатури статей таких витрат залежно від видів капіталу, який вони підтримують. Зокрема, для підтримання статутного капіталу нараховуються дивіденди, позикового – відсотки, необоротного – амортизація, а також здійснюються витрати на утримання приміщень (поточні ремонти тощо). Для підтримання оборотного матеріального капіталу здійснюються витрати на зберігання товарів. З метою створення і підтримання капіталу відносин підприємства проводять акції для покупців, сплачують благодійні внески, здійснюють корпоративні витрати, несуть витрати на подарунки, сплачують хабарі тощо.

Задля створення і підтримання людського капіталу підприємства виплачують погодинну заробітну плату, відрахування на соціальні потреби, здійснюють витрати на освіту та підвищення кваліфікації персоналу, створюють належні умови для трудової діяльності. Для створення і підтримання організаційного капіталу проводиться розробка організаційних регламентів, реалізуються проекти по удосконаленню бізнес-процесів та систем управління підприємствами. Для створення і підтримання інноваційного капіталу підприємств торгівлі впроваджуються інноваційні проекти щодо удосконалення технологій продажу, якості обслуговування тощо. Таким чином, за витратним методом можна визначити вартість різних видів капіталу підприємства, які доцільно відображати в активі балансу, деталізуючи нематеріальні активи.

Третя група витрат – це самоінвестиції, серед яких слід розрізнити самоінвестиції в необоротний капітал у вигляді придбання нових об'єктів, капітальних ремонтів та модернізації необоротних активів, а також самоінвестиції в оборотний капітал у вигляді нових закупок товарів для продажу. Самоінвестиції в інші види капіталу слід відокремлювати від витрат на підтримання капіталу, враховуючи ту обставину, на які об'єкти вони витрачаються (вперше на нові об'єкти – самоінвестиції, повторно – витрати на підтримання капіталу).

Авторську класифікацію вкладень капіталу та їх перетворення у витрати підприємства доцільно застосувати для удосконалення обліку активів, пасивів, доходів, витрат і фінансових результатів за видами діяльності підприємства, форм фінансової звітності підприємства та для складання бюджетів доходів і витрат, грошових потоків, бюджету балансу, бюджету капіталу та інвестиційного бюджету в фінансовому управлінні за бюджетами.

Згідно з авторською класифікацією вкладень капіталу в підприємство доцільно рахунок 15 “Довготермінові капітальні вкладення” перейменувати на “Самоінвестиції підприємства” і передбачити можливість ведення обліку на цьому рахунку як капітальних інвестицій у власні основні засоби (на окремому субрахунку), фінансових інвестицій у власні фінансові інструменти, так і проектів по створенню нематеріальних активів (по впровадженню КІС чи електронної крамниці або сайту, оптимізації бізнес-процесів, раціоналізації організаційної структури підприємства, впровадженню бюджетного та стратегічного управління, впровадженню системи організаційних регламентів підприємства, реалізації проектів по підвищенню кваліфікації та освіти персоналу та інші вкладення в людський капітал тощо). При здійсненні вкладень капіталу (самоінвестицій), які на сьогодні часто відносяться на

рахунки витрат, доцільно дебетувати рахунок 15 (замість рахунків витрат). Впровадження в дію неречового капіталу необхідно супроводжувати бухгалтерським проведенням: Дебет 12 (в аналітичному обліку за видами неречового капіталу) Кредит 15 “Самоінвестиції”.

Рахунок 14 “Довготермінові фінансові інвестиції” доцільно перейменувати на “Інвестиції, спрямовані назовні” і обліковувати на ньому інвестиції підприємства у чужі об’єкти інвестування за їх субрахунками (в підприємства, в основні засоби, в фінансові інструменти, в нематеріальні активи). Таким чином з’явиться можливість відокремити самоінвестиції підприємства від інвестицій, спрямованих назовні, і до інвестиційної діяльності підприємства відносити тільки капітальні інвестиції, спрямовані назовні, до фінансової – спрямовані назовні фінансові інвестиції, а самоінвестиції вважати вкладеннями капіталу, які призводять до збільшенню власного капіталу підприємства. Такі нововведення будуть сприяти удосконаленню інформаційного забезпечення інвестиційного аналізу підприємства за даними бухгалтерського обліку.

Автором пропонується виключити зі складу витрат підприємства витрати на підтримання капіталу (капітальні ремонти, модернізацію, страхування майна, охорону майна, витрати на утримання приміщень, земельний податок, поліпшення, витрати на підвищення кваліфікації і освіти персоналу, надання житла і безвідсоткових позик, корпоративні витрати, маркетингові акції та інші) і відносити їх на збільшення відповідних рахунків капіталу за видами та піддавати амортизації. Таким чином витрати на підтримання капіталу будуть вважатися такими, що можуть принести користь у майбутньому, не будуть збільшувати суму витрат підприємства за видами діяльності і не спотворюватимуть фінансові результати від різних видів діяльності.

Недоцільно також відносити на витрати підприємства за видами діяльності нараховану амортизацію, слід класифікувати її як зменшення корисності капіталу і відносити безпосередньо на зменшення власного капіталу, наприклад, бухгалтерською проводкою: Дебет 42 (можна перейменувати цей рахунок з “Додатковий капітал” на “Зміни власного капіталу” і виділити окремі субрахунки для обліку додаткового капіталу, зносу та переоцінки капіталу) Кредит 13. Так, знос необоротного капіталу буде враховано у вартості власного капіталу безпосередньо без спотворення витрат діяльності і прибутків (збитків) за видами діяльності.

Таким чином, зміни власного капіталу за період будуть визначатися шляхом додавання до суми капіталу (статутного і пайового) на початок діяльності додаткових інвестицій, самоінвестицій, витрат на підтримання

капіталу, нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) за видами діяльності і віднімання вилученого капіталу і зносу. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) буде очищено від зносу та витрат на підтримання капіталу. Самоінвестиції в обліку буде відмежовано від витрат операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, що дасть можливість більш точно визначати результати від цих видів діяльності, не змішуючи їх із вкладеннями капіталу.

Самоінвестиції підприємства в оборотний капітал відображаються за рахунками відповідних оборотних активів. Зокрема, вкладення в товарні запаси – на рахунку 28. Доцільно операції по надходженню товарів на підприємство враховувати в сумі самоінвестицій в оборотний капітал при визначенні змін власного капіталу за період, а списання реалізованих товарів – як зменшення корисності оборотного капіталу. До вартості товарних запасів на рахунку 28 доцільно додавати не витрати собівартості товарів (вони є по суті витратами на товарозабезпечення, тобто витратами періоду), а витрати на зберігання товарів, так як вони по змісту є витратами на підтримання оборотного капіталу. Тоді різниця між валовою виручкою (валовим доходом) від реалізації та собівартістю списаних реалізованих товарів буде становити валову додану вартість (валовий прибуток), яку слід вважати ефектом підприємства від торговельної діяльності (замість валової виручки).

Особливої уваги також потребують адміністративні витрати підприємства. Цю групу витрат капіталізувати недоцільно, так як витрати на адміністрування не здатні принести користь в майбутньому, проте і враховувати їх при визначенні результату від операційної діяльності – недоцільно. Пропоную фінансові результати за видами діяльності визначати без врахування адміністративних витрат. Зокрема, при визначенні результату від основної діяльності слід із валового прибутку від реалізації (валової доданої вартості) вираховувати лише витрати на маркетинг, витрати на товарозабезпечення і витрати на збут. Тільки після визначення фінансового результату підприємства від усіх видів діяльності доцільно вирахувати з нього адміністративні витрати, з огляду на те, що вони здійснюються з метою організації усіх видів діяльності, а не тільки операційної.

Досліджуючи вкладення капіталу, автор не могла обійти стороною нові види капіталу, зокрема, людський, інтелектуальний тощо. Систематизувавши визначення нових видів капіталу і застосовуючи до них науково обґрунтовані принципи класифікації, у складі капіталу можна виділити речовий і неречовий капітал. До речового капіталу слід віднести капітал у фізичній та символічній формах. У фізичній формі існує природний та створений капітал. У

символічний – фінансовий капітал. Серед основних видів неречового капіталу слід виділити людський, соціальний та організаційний капітал. Людський капітал можна підрозділити на біологічний (спадковий і набутий), та духовний (інтелектуальний, інноваційний та ідеологічний). Інтелектуальний капітал проявляється у застосуванні розумових здібностей людини, інноваційний – в творчому підході до діяльності. Ідеологічний капітал людини – це інформаційний капітал (загальноосвітній та професійний, культурний), моральний та капітал відносин. Соціальний (ідеологічний) капітал існує в формах нормативно-правового, політичного, інформаційного (в тому числі культурного) та морального капіталів. Організаційний капітал поділяється на структурний, процесний, ринковий та інформаційний (у т.ч. культурний). Класифікація неречового капіталу підприємства, проведена автором, подана на рис. 4.

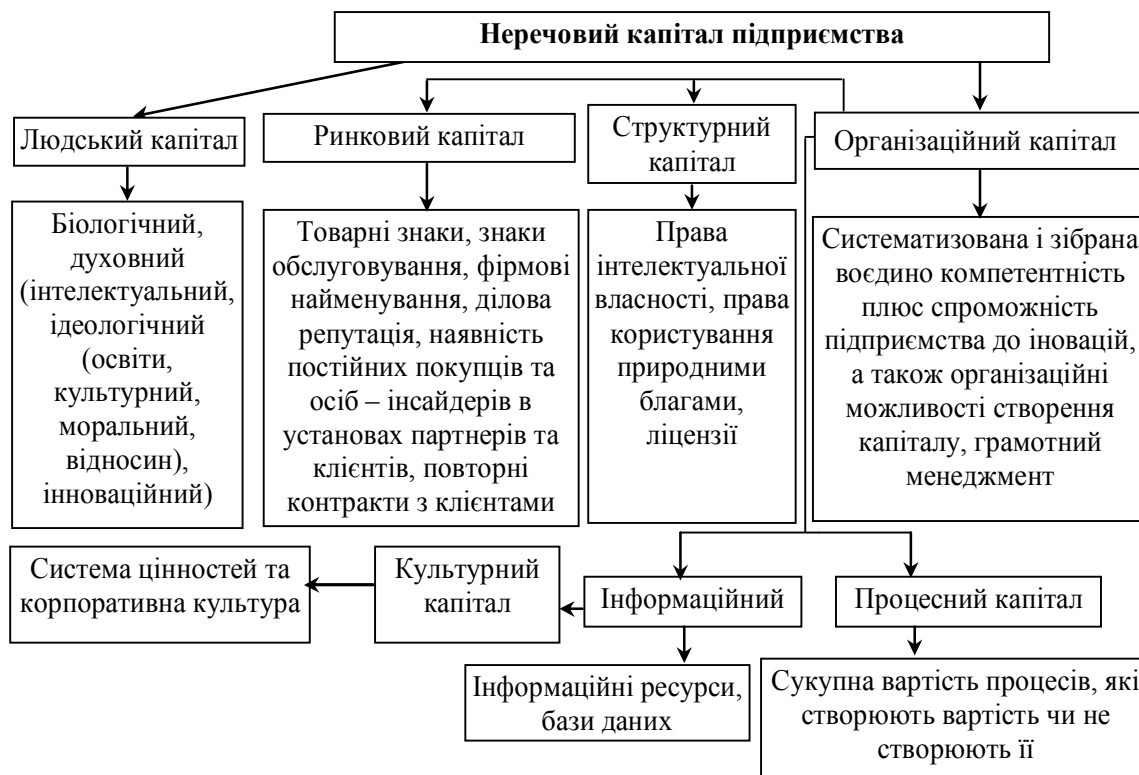

Рис. 4. Склад неречового капіталу підприємства

Підприємство є повноправним власником організаційного капіталу, частини людського капіталу, а також вправі використовувати соціальний капітал, який є власністю того суспільства, в якому таке підприємство створене.

Автором пропонується організувати облік нематеріальних активів (неречового капіталу) за субрахунками в залежності від виду неречового капіталу. Зокрема, передбачається введення до рахунку 12 “Нематеріальні

активи” субрахунків “Людський капітал”, “Процесний капітал”, “Капітал відносин”, “Інноваційний капітал”, “Організаційний капітал”, “Структурний капітал” тощо, що дозволить обліковувати нематеріальні активи, які здатні принести користь підприємству в майбутньому. За умов розвитку в Україні інформаційного суспільства зростатиме значення неречового капіталу як основного чинника ефективності у створенні ефектів підприємства, а наявність детальної інформації про цей чинник ефективності дозволить аналізувати шляхи її підвищення.

Вище описані пропозиції автора щодо реорганізації плану рахунків активів, капіталу та зобов’язань підприємства систематизовані в таблиці 1.

Таблиця 1. Фрагмент плану рахунків бухгалтерського обліку (розробка автора)

<i>Рахунки</i>	<i>Субрахунки</i>
10 “Основні засоби”	109 “Об’єкти природокористування”
12 “Неречовий капітал”	121 “Людський капітал” 122 “Процесний капітал” 123 “Капітал відносин” 124 “Інноваційний капітал” 125 “Організаційний капітал” 126 “Структурний капітал” 127 “Права на використання природних ресурсів” 128 “Інтелектуальна власність” 129 “Ринкові нематеріальні активи” ...
14 “Інвестиції, спрямовані назовні”	141 “Інвестиції в підприємства” 142 “Інвестиції в основні засоби” 143 “Інвестиції в фінансові інструменти” 144 “Інвестиції в нематеріальні активи”
15 “Самоінвестиції підприємства”	151 “Капітальні інвестиції у власні основні засоби” 152 “Фінансові інвестицій у власні фінансові інструменти” 153 “Проекти по створенню нематеріальних активів” (по впровадженню КІС чи електронної крамниці або сайту, оптимізації бізнес-процесів, раціоналізації організаційної структури підприємства, впровадженню бюджетного та стратегічного управління, впровадженню системи організаційних регламентів підприємства, реалізації проектів по підвищенню кваліфікації та освіти персоналу та інші вкладення в людський капітал)
42 “Зміни власного капіталу”	421 “Додатковий капітал” 422 “Знос капіталу” 423 “Переоцінки капіталу”
93 “Витрати за етапами господарського процесу”	911 “Витрати на маркетинг” 912 “Витрати на товарозабезпечення” 913 “Витрати на зберігання запасів” 914 “Витрати на збут”

Після внесення запропонованих автором змін у систему фінансового обліку необхідно відповідно їм змінити форми фінансової звітності, зокрема, статті балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал.

В результаті реорганізації обліку у відповідності з пропозиціями автора баланс підприємства поповниться наступними рядками (табл. 2).

Таблиця 2. Фрагмент форми 1 “Баланс” (авторська концепція)

Назва рядка	Код рядка
1	2
Неречовий капітал	011
у тому числі:	
людський капітал	0111
процесний капітал	0112
капітал відносин	0113
інноваційний капітал	0114
організаційний капітал	0115
структурний капітал	0116
права на використання природних ресурсів	0117
інтелектуальна власність	0118
ринкові нематеріальні активи	0119
...	...
Основні засоби	031
у тому числі:	
земельні ділянки	0311
об’єкти природокористування	0312
машини та обладнання	0313
Інвестиції, спрямовані назовні	040
Самоінвестиції підприємства	020
у тому числі:	
Капітальні інвестиції у власні основні засоби	0201
Фінансові інвестиції у власні фінансові інструменти	0202
Проекти по створенню нематеріальних активів (по впровадженню КІС чи електронної крамниці або сайту, оптимізації бізнес-процесів, раціоналізації організаційної структури підприємства, впровадженню бюджетного та стратегічного управління, впровадженню системи організаційних регламентів підприємства, реалізації проектів по підвищенню кваліфікації та освіти персоналу та інші вкладення в людський капітал)	0203
Зміни власного капіталу	330
у тому числі:	
додатковий капітал	3301
знос	3302
переоцінка капіталу	3303

У відповідності з пропозиціями автора щодо змін при визначенні фінансових результатів підприємства за видами діяльності фрагмент звіту про фінансові результати підприємства матиме наступний вигляд (табл. 3).

**Таблиця 3. Фрагмент звіту про фінансові результати підприємства
(авторська концепція)**

Назва рядка	Код рядка
1	2
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010
Знижки надані	011
Повернення продукції (товарів, робіт, послуг)	012
ПДВ	015
Акцизний збір	020
Інші вирахування з доходу	030
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040
у тому числі витрати на зберігання запасів	0401
Валовий:	
прибуток	050
збиток	055
Інші операційні доходи	060
Витрати на маркетинг	070
Витрати на товарозабезпечення	075
Витрати на збут	080
Інші операційні витрати	090
Фінансові результати від операційної діяльності:	
прибуток	100
збиток	105
...	110-175
Адміністративні витрати	176
...	180-225

У другому розділі звіту про фінансові результати пропонується вилучити рядок 260 “Амортизація”, так як ця сума за авторською методикою відноситься безпосередньо на зменшення вартості власного капіталу в результаті старіння (зносу) (рядок 3302 балансу) без впливу її на фінансовий результат підприємства.

Звіт про рух грошових коштів автором також пропонується складати за видами діяльності, прийнятими в П(С)БО, проте коригувань прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування за авторською концепцією буде значно менше. Зокрема, відпадає необхідність вносити коригування у зв'язку з амортизацією та нереалізованими курсовими різницями, так як ці суми запропоновано відносити безпосередньо на зменшення власного капіталу.

Назву звіту про власний капітал підприємства пропонується змінити на “Звіт про авансований капітал”, складати його виходячи з авторської концепції обліку вкладення капіталу не лише за даними фінансового обліку у теперішній вартості грошової одиниці, а і у приведеній вартості,

застосовуючи ставку дисконту виходячи з періоду життєвого циклу інвестиційного проекту. Таким чином, автором пропонується форма звіту про власний капітал, яка суттєво відрізняється від затвердженої Міністерством Фінансів України (табл. 4).

Таблиця 4. Форма звіту про авансований капітал (авторська концепція)

<i>Назва рядка</i>	<i>Код рядка</i>
Капітал на початок періоду:	010
у т.ч. власний	011
залучений	012
Зміни капіталу за період:	020
у т.ч. надходження ззовні	021
внески до власного капіталу	022
отримання позик	023
Внутрішні надходження:	
у т.ч. самоінвестиції:	030
у т.ч. в необоротний капітал	031
в оборотний	032
в людський	033
в організаційний	034
в капітал відносин	035
в інноваційний	036
в інший	037
Витрати на підтримання капіталу:	
у т.ч. необоротного	040
оборотного	041
людського	042
організаційного	043
відносин	044
інноваційного	045
іншого	046
Чистий прибуток (збиток)	047
Дооцінки капіталу	050
Усього збільшення капіталу	060
Зменшення капіталу	
у т.ч. іззовні	070
вилучення капіталу	080
виплати дивідендів	081
погашення позик	082
виплати відсотків	083
Втрати корисності	084
у т.ч. фізичний знос	090
техніко-економічне старіння	091
функціональне старіння	092
економічне старіння	093
Використання чистого прибутку	094
Усього зменшення капіталу	100
Капітал на кінець періоду	110
у т.ч. власний	120
залучений	121
	122

Можливості фінансового обліку щодо підготовки даних для контролю і аналізу ефективності вкладення капіталу є значно обмеженими через застосування облікової політики, в якій застосовуються історичні або теперішні оцінки, витратний та порівняльний підходи до оцінювання об'єктів обліку, тоді як інвестиційне управління потребує майбутніх оцінок та прибуткового (дохідного) підходу в оцінюванні. Автором досліджена дана проблема в окремих наукових працях [10, 11] і зроблені висновки щодо необхідності застосування різних облікових політик для різних видів обліку: фінансового, податкового, управлінського тактичного та управлінського стратегічного.

Ще однією із ключових проблем інформаційного забезпечення управління ефективністю вкладення капіталу в підприємство є неспівпадання об'єктів фінансового обліку, управління за бюджетами, стратегічного обліку, управління проектами та управління ефективністю вкладення капіталу [12, 13]. Вирішити цю проблему можливо шляхом інтеграції названих інформаційних підсистем між собою в єдиний інформаційний простір залежно від цілей управління.

Висновки і перспективи подальших розвідок. З метою підготовки якісної інформації для контролю і аналізу ефективності вкладення капіталу автором розроблена концепція обліку вкладень капіталу в торговельне підприємство, яка містить в собі: авторську класифікацію вкладень капіталу в підприємство та їх перетворення у витрати; авторську класифікацію нових видів неречового капіталу; рекомендації щодо внесення змін в існуючу методологію фінансового обліку активів, витрат, капіталу; зміни до плану рахунків активів, зобов'язань і капіталу; зміни форм балансу, звітів про фінансові результати, про рух грошових коштів та про власний капітал підприємства, пропозиції щодо застосування різної облікової політики для різних видів обліку та пропозиції і концепції управлінського тактичного і управлінського стратегічного обліку на торговельному підприємстві.

Авторська концепція обліку вкладень капіталу сприяє розмежуванню вкладень капіталу і витрат підприємства в обліку, що дозволяє більш достовірно визначати фінансові результати від різних видів діяльності; дозволяє періодично отримувати інформацію про вкладення капіталу та теперішню вартість капіталу, що необхідно для контролю і аналізу ефективності вкладення капіталу; у балансі підприємства за авторською концепцією більш детально розшифровуються чинники ефективності підприємства, що надає інформацію для визначення причинно-наслідкових зв'язків чинників ефективності та отриманих підприємством ефектів, відображення генетичного аспекту мікроекономічної системи і дозволить за наявності відповідної методології ефективно управляти чинниками ефективності з метою отримання найбільших ефектів від вкладення капіталу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Бланк И.А.* Инвестиционный менеджмент. – К.: МП “ИТЕМ” ЛТД, 1995. – 448 с.
2. *Бромвич М.* Анализ экономической эффективности капиталовложений. / Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 432 с.
3. *Бушанский С.П.* Методы оценки эффективности инвестиционных проектов / Дисс. к.э.н... 08.00.05. – Ставрополь, 2003. – 180с.
4. *Верба В.А., Загородніх О.А.* Проектний аналіз: Підручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 322 с.
5. *Дегтяренко В.Н.* Оценка эффективности инвестиционных проектов. – М.: “Экспертное бюро”, 1997. – 144 с.
6. *Деньга С.М.* Сутність і класифікація інвестицій // Наукові праці Кіровоградського державного технічного університету. Економічні науки. Випуск 12. – Частина 2. – Кіровоград, 2007. – С.176-185.
7. *Деньга С.М.* Еволюція капіталу // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 22. – Одеса: ОДЕУ, 2006. – С. 108-116.
8. *Деньга С.М.* Бухгалтерська модель підприємства: генетичний аспект // Збірник тез доповідей 2-ї міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених “Економічний і соціальний розвиток України в 21 столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації”. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – С. 355-357.
9. *Деньга С.М.* Генетичний аспект мікроекономічної системи // Фінанси, облік і аудит: Зб. наук. праць. Випуск 9. – К.: КНЕУ, 2007. – С. 186-193.
10. *Деньга С.М.* Організація облікової політики в умовах комп’ютеризації різних видів обліку // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія “Економічна наука”. Спецвипуск 22. Частина 2. – Ужгород, 2007. – С. 158-163.
11. *Деньга С.М., Костяник Н.В.* Організація облікової політики в комп’ютерних інформаційних системах // Становлення облікової політики в Україні: Тези доп. Всеукр. наук. конф. 18-19 травня 2007 р. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – С. 88-90.
12. *Деньга С.М.* Організація управлінського обліку в умовах комп’ютеризації // Вісник Хмельницького національного університету. Серія “Економічні науки” – № 6. – Т.2. – Хмельницький: Хмельницький національний університет. – 2007. – С. 129-133.
13. *Деньга С.М.* Концепція стратегічного управління ефективністю бізнесу на основі системи збалансованих показників // Фінанси, облік і аудит: Зб. наук. праць. Випуск 10. – К.: КНЕУ, 2007. – С. 241-250.

14. *Жимиров В.Н.* Анализ и оценка инвестиций на предприятии. Автореферат диссерт. канд. эк. наук. – С.-П.: 1995. – 19 с.
15. *Ковалев В.В.* Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 512 с.
16. *Крупка Я.Д.* Облік інвестицій. Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 302 с.
17. *Крупка Я.Д.* Облік і аналіз інвестиційної діяльності підприємств: методологія та організація: Дис. д-ра екон. наук: 08.06.04 / Тернопільська академія народного господарства – Т., 2001. – 419 арк.
18. *Лочан А.А.* Система контроля инновационно-инвестиционной деятельности предприятия / Дисс.к.э.н... 08.00.05. – Москва, 2006. – 180с.
19. *Макарова І.В.* Вдосконалення оцінки ефективності реальних інвестицій на промислових підприємствах / Автореф. дис. канд. екон. наук ... 08.06.01. – Харківський національний економічний університет, Харків, 2006. – 18 с.
20. Международные стандарты финансовой отчетности: издание на русск. языке. – М.: Аскери-АССА, 1999. – 1136 с.
21. *Мних Є.В., Бутко А.Д., Большакова О.Ю., Кравченко Г.О., Никонович Г.І.* Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / Київський національний торговельно-економічний ун-т/ Євген Володимирович Мних (ред.). — К.: КНТЕУ, 2005. – 231с.
22. *Норткотт Д.* Принятие инвестиционных решений: Пер. с англ. под. ред. А.Н.Шохина. – М.: Банки и биржи, БНИТИ, 1997. – 247 с.
23. *Петухова Н.Н.* Инвестиционная привлекательность в системе стоимостной оценки предприятий строительного комплекса / Дисс.к.э.н... 08.00.05. – Ставрополь, 2004. – 180 с.
24. *Рижиков В.С., Яковенко М.М., Латшьева О.В., Дегтярьова Ю.В., Щелокова А.Л., Коваленко О.О.* Проектний аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 384 с.
25. *Рилєєв С.В.* Облік і аналіз реальних інвестицій підприємств: управлінський аспект: Дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Київський державний торговельно-економічний ун-т. – К., 2006. – 206 арк.